



Zwarte Zeeëend (Piet Munsterman). *Common Scoter Melanitta nigra*.

aantallen overwinterende zeevogels in de Zuidelijke Bocht (vgl. *Limosa* 57: 157-159) werd het eerst door de strandtellingen vastgesteld en een degelijk onderzoek zou dan ook belangrijke aanvullende informatie kunnen verstrekken over het voorkomen van zeevogels in de zuidelijke Noordzee. Een belangrijke voorwaarde is dan wel dat het onderzoek nu een aantal jaren parallel wordt uitgevoerd met systematische tellingen van zeevogels. Langs de kust gebeurt dit door de Club van Zeetrekwaarnemers (CvZ) en op zee door de CvZ, Dienst Getijdewateren van Rijkswaterstaat en het Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ). Het is dan ook een forse verbetering dat de onderzoekresultaten sinds twee jaar worden gepubliceerd in het periodiek *Sula*, dat te zamen met de CvZ wordt uitgegeven.

Uiteraard is een dergelijk project door het arbeidsintensieve veldwerk gebaat bij een groot aantal medewerkers. Belangstellenden kunnen met de NSO contact opnemen op onderstaand adres. Het archief waarin de uitgewerkte gegevens van 1969 tot heden zijn opgeslagen, is in principe toegankelijk voor derden.

C. J. Camphuysen, Nederlands Stookolieslachtoffer-Onderzoek (NSO), Perim 127, 1503 GB Zaandam

Over geringde Kokmeeuwen in de stad

KLAAS VAN DIJK

's Winters verblijven grote groepen Kokmeeuwen in steden. Als men in een willekeurig park brood gaat voeren

aan eenden, dan komen er al snel krijsende meeuwen op af die ook een graantje proberen mee te pikken. Meestal zijn deze vogels niet schuw en de oplettende waarnemer zal zien dat er af en toe ook een geringd exemplaar rondstapt. Het blijkt mogelijk te zijn de inscripties op metalen of aluminium ringen te ontcijferen. In de stad Groningen wordt dit al vanaf 1978 gedaan met als doel inzicht te krijgen in factoren als herkomst, populatieopbouw, plaatstrouw en verblijfsduur.

Het aflezen van geringde Kokmeeuwen is geen sinecure. Kennis van de in verschillende landen gebruikte typen ringen en het opschrift is van essentieel belang. Er zijn ook landen die meer dan één type gebruiken. Meestal worden de meeuwen met voer gelokt. Met een kijker of met het blote oog wordt de groep afgezocht op ringen. De meeste ringen worden daarna met een telescoop op statief afgelezen. Het is daarbij zaak de ring aan alle kanten te bekijken omdat het opschrift rond de gehele ring loopt. Bij reeds bekende meeuwen kan men steunen op aanvullende informatie als type, positie en conditie van de ring, leeftijd, pootkleur en verenkleed. Tijdens vorst zijn er meer mogelijkheden voor het verrichten van waarnemingen. Dan staan de vogels vaak op het ijs te rusten en te poetsen. Tot op een afstand van c. 50 meter kunnen dan ringen worden afgelezen. In Groningen zijn in de laatste twee winters (augustus-april) 40-50 plaatsen eens in de één tot drie weken bezocht. In de voorafgaande winters was het onderzoek minder uitgebreid.

In Groningen zijn inmiddels uit zestien landen Kokmeeuwen gezien (zie tabel). In overeenstemming met gegevens uit andere bronnen komen de meeste uit landen rond de Oostzee. De kokmeeuwen die uit Nederland,

Aantallen geringde Kokmeeuwen die zijn afgelezen in de stad Groningen (1978 = winterseizoen 1977/78 enz.; waarnemingen afkomstig van Eric-Jan Alblas, Egbert Boekema, Klaas van Dijk, Tseard Hiemstra, Henk van Huffelen en Fred Prak).

Herkomst	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	Totaal
IJsland	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	1
Noorwegen	1	–	2	3	3	4	4	1	3	3	2	9
Zweden	–	–	–	–	1	1	3	1	2	8	4	11
Finland	3	2	2	5	7	4	5	3	2	16	14	42
Estland, USSR	–	1	5	9	14	10	8	4	3	14	20	62
Letland, USSR	–	–	–	1	–	1	2	2	1	8	13	22
Litauen, USSR	–	–	–	3	5	4	7	3	9	22	44	74
Polen	3	1	–	3	3	3	2	–	–	6	4	16
Tsjechoslowakije	–	–	–	–	1	–	1	–	–	–	–	2
Oost-Duitsland	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1	2
Denemarken	2	1	2	4	4	4	–	2	2	31	19	53
West-Duitsland	1	–	1	5	3	4	9	13	20	47	27	83
Nederland	–	–	–	4	1	2	6	2	3	21	53	78
België	1	–	–	–	1	–	1	–	2	8	10	20
Engeland	–	–	–	–	2	–	1	–	2	1	5	10
Italië	–	–	–	–	1	–	–	–	–	1	1	1
Totaal	11	5	12	37	47	37	49	31	49	187	217	486

België, Engeland en Italië afkomstig zijn, zijn daar vrijwel alle in de wintermaanden geringd. Een deel van de Nederlandse vogels zijn lokale broedvogels die in voor- en najaar in de stad zijn afgelezen. Kokmeeuwen die als nestjong in Nederland zijn geringd, worden in de winter zelden gezien. Tussen de winters 1986/87 en 1987/88 zit in de herkomst van de vogels een aanzienlijk verschil. Er werden in 1986/87 opvallend veel Westduitse en Deense ringen afgelezen. Het merendeel van deze vogels was buiten het broedseizoen geringd. Alle Duitse vogels waren afkomstig uit Sleeswijk-Holstein. Als gevolg van het strenge winterweer is vermoedelijk een deel van de Duitse en Deense overwinteraars naar Nederland getrokken. Gekleurde vogels bewijzen de stelling. Zo vertrokken zes vogels die in 1987/88 niet in Groningen (G) zijn opgemerkt, pas in de loop van de winter 1986/87 uit Kopenhagen (K): b.v. wit TK1 24.12 K, 10.1 G; wit V9P 10.01 K, 16.1 G; wit 9A 28.1 K, 31.01 G.

Wisselende inspanningen van ringers vertroebelen het herkomstbeeld van de gehele kokmeeuwen-populatie in de stad echter aanzienlijk. Zo is het hoge aandeel Nederlandse ringen in 1987/88 te verklaren door nieuw gestarte ringactiviteiten in een nabijgelegen kolonie. Het lage aandeel Zweedse ringen (2%) weerspiegelt vermoedelijk een geringe inspanning van Zweedse ringers. Tekenend is dat

alle Zweedse ringen afkomstig zijn uit Malmö. In de Baltische Staten (Estland, Letland, Litauen) is echter een grote ringactiviteit. Bijna een derde (32.5%) van alle ringen komt uit één van deze drie staten. Tenslotte zijn ringen uit sommige landen erg klein, moeilijk af te lezen en/of snel versleten.

De sterke plaatstrouw van Kokmeeuwen is opmerkelijk. Een Estlandse en een Noorse vogel overwinteren al tien jaar in respectievelijk het Noorderplantsoen en in de wijk Paddepoel. Een Duitse meeuw overwintert al acht jaar in het Noorderplantsoen. Deze vogels zijn nimmer elders in de stad opgemerkt. Van de 217 individuen uit 1987/88 waren er 61 (28.1%) in voorafgaande jaren in Groningen afgelezen; 57 in 1986/87 en 4 een tot drie jaar eerder. Maar liefst 84% werd opnieuw gezien op de plaats waar zij eerder waren afgelezen.

Vogelaars doen vaak geringschattend over vogelonderzoek in steden. Kokmeeuwen in steden (stadsmeeuwen) zouden vaak kneusjes zijn. Zonder vergelijkend onderzoek is hier niet direct een uitspraak over te doen. Zeker is wel dat Kokmeeuwen in steden zich goed lenen voor gedetailleerd onderzoek.

Klaas van Dijk, Vermeerstraat 48, 9718 SN Groningen